

Els errors del CIS en l'enquesta del català

El Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS) no va tenir en compte l'existència de la zona històricament castellanoparlant del País Valencià a l'hora de fer l'enquesta sobre actituds lingüístiques publicada recentment. Aquest important error és una de les causes dels resultats desfavorables al català –en alguns casos desastrosos–, reflectits en aquest estudi, i que van aixecar gran preocupació per l'evolució de la normalització lingüística al País Valencià.

L'enquesta del CIS, dirigida per Miquel Siguan, es va fer entre els dies 16 i 26 d'abril de l'any passat en totes les comunitats autònomes amb llengua pròpia oficial, a banda el castellà: País Basc, Navarra, Galícia, Catalunya, País Valencià i Illes Balears. Es tracta del primer estudi d'aquestes característiques fet alhora i amb la mateixa metodologia a totes les comunitats amb llengua pròpia. L'aportació principal radica no tant en les dades sobre el coneixement de cada llengua –això es pot saber a través del cens de població– com en les referents a l'ús social i les actituds de la població pel que fa a llengua.

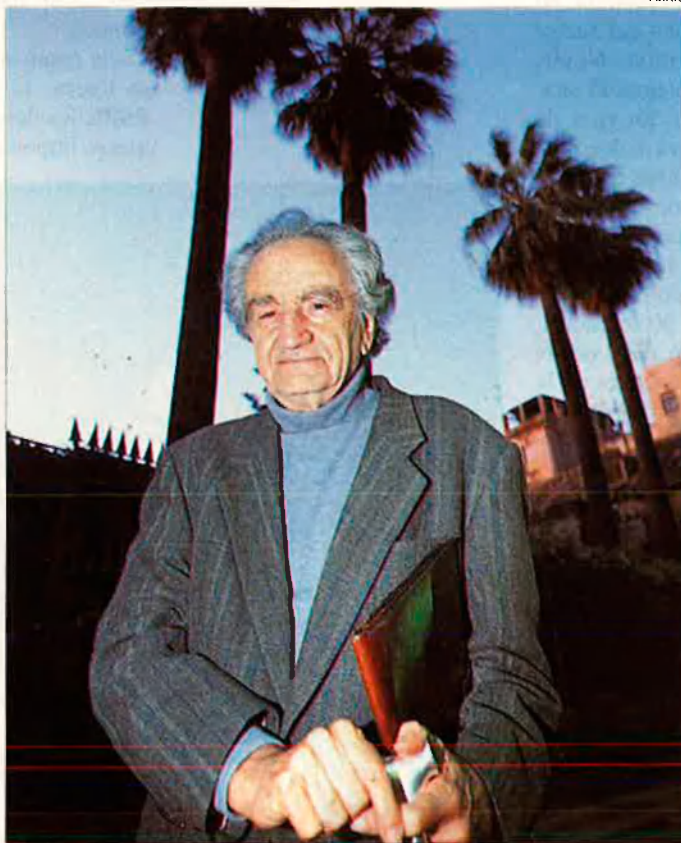
La publicació dels resultats va ser una galletada d'aigua freda per als sectors implicats en la normalització lingüística al País Valencià. Només un 55% dels enquestats es declaraven capaços de parlar en valencià, amb més o menys dificultats, i d'aquests únicament el 61% consideraven que el valencià era la seva llengua principal. Per tant, només un 34% de tots els enquestats es reconeixia catalanoparlant: el 65% dels valencians serien, segons aquestes dades, castellanoparlants. La xifra resultava diferent de la recollida al Principat i les Illes Balears: 50% de catalanoparlants. Una altra dada molt decebedora feia referència a

El CIS va cometre importants errors en l'enquesta sobre l'ús social del català publicada fa poc, però en fa responsable Miquel Siguan, que va dirigir l'estudi.

la llengua de l'ensenyament. Només un 8% dels valencians entrevistats es declaraven partidaris que la llengua principal de l'ensenyament obligatori fos el valencià. La xifra dels qui preferien l'ensenyament en castellà era del 81%. I un 53% preferien fins i tot que el valencià fos assignatura voluntària.

Els entrevistats que es van declarar capaços de parlar en català foren sotmesos a altres qüestions sobre l'ús que fan de la llengua, segons la situació o el moment. Els resultats al País Valencià contrastaven fortament amb els de les enquestes realitzades durant aquests anys per la Generalitat valenciana (vegeu-ne alguns exemples en el gràfic). Concretament, la Direcció General de Política Lingüística va efectuar un amplíssim estudi l'any 1992, dirigit per Rafael L. Ninyoles, en què es posaven de manifest usos i opinions respecte a la llengua pròpia força optimistes. La diferència de

ARXIU

Miquel Siguan. El CIS el fa responsable dels errors de l'estudi.

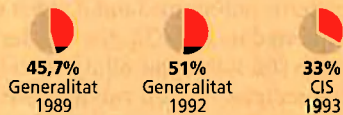
resultats entre l'enquesta de la Generalitat i la del CIS, realitzades tan sols amb un any de diferència, no es podien explicar només pel marge d'error habitual d'aquests estudis. En dotze mesos, desenes, potser centenars, de milers de valencians semblaven haver-se oblidat d'utilitzar la seva llengua a l'hora de parlar amb els amics, la família, o a l'hora d'anar a comprar. Descartada la possibilitat d'una amnèsia sobtada i col·lectiva, es va estendre la convicció que hi havia d'haver una explicació tècnica, algun error, i probablement en l'enquesta del CIS, donada l'alta fiabilitat del procediment de l'enquesta de Ninyoles.

La confirmació ha vingut del CIS mateix: Jacinto Rodríguez Osuna, assessor tècnic del centre que dirigeix Joaquín Arango, i un dels responsables de dissenyar la mostra i el treball de camp d'aquest estudi, ha explicat a EL TEMPS que en cap mo-

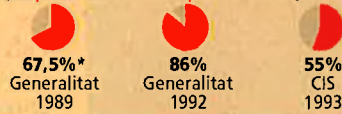
Parlen del mateix país? Comparació d'enquestes de la Generalitat valenciana amb l'última enquesta del CIS

*És una mera estimació, ja que no es va fer la mateixa pregunta l'any 1989.

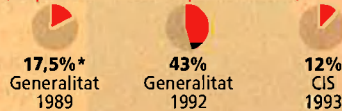
Parla valencià a casa

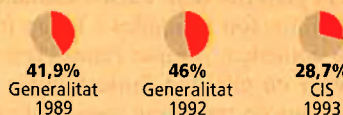
Sap parlar valencià (un poc + bastant bé + perfectament)

Sap escriure valencià (un poc + bastant bé + perfectament)

Parla valencià quan compra

Sap llegir valencià (un poc + bastant bé + perfectament)

ment no es va tenir en compte l'existència d'un territori definit dins el País Valencià on no es parla el català. Són les comarques castellanoparlants reconegudes, per exemple, per la Llei d'Ús i Ensenyament del valencià (vegeu el mapa). "Vam considerar que a tot el territori de la Comunitat Valenciana es parla català d'una forma més o menys homogènia, igual que a Catalunya". Aquesta informació, l'ha confirmada a la nostra revista Inés Alderdi, catedràtica de Sociologia, que en el moment de realitzar l'enquesta era la directora del Departament d'Investigació del CIS, i per tant màxima responsable de l'estudi dins el centre.

L'error, en canvi, no es va cometre en el cas de Navarra, dividida en tres zones lingüístiques (bascòfona, mixta i castellanoparlant). La realitat navarresa sí que va ser considerada pels responsables del CIS: "Si no ho haguéssim tingut en compte -diu Rodríguez Osuna- la zona bascòfona hauria sortit infra-representada en la mostra". Per què aquesta diferència de tracte?

Segons el CIS, la responsabilitat plena és del director de l'estudi, Miquel Siguan. "L'enquesta, la va realitzar el CIS, però el disseny va anar a càrrec de Siguan; tot ho vam fer d'acord amb les seves instruccions", afirma Inés Alderdi. Segons aquesta versió, el professor català va enviar als responsables del CIS un document en què es detallava la geografia lingüística de Navarra, acompanyat d'instruccions concretes perquè fos tinguda en compte a l'hora de preparar i de realitzar l'enquesta, però mai no va fer cap referència, ni oral ni escrita, a les comarques castellanoparlants del País Valencià.

Siguan, en canvi, assegura que va aconsellar al CIS que, quan confeccionés la mostra, "tingués en compte l'existència de dues zones

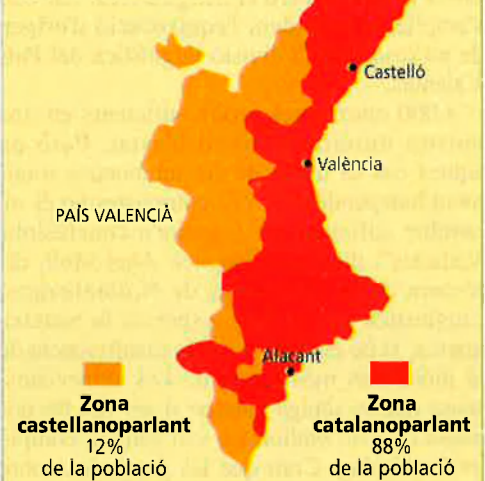
lingüístiques, que hi havien d'estar equitativament representades". Però Alderdi ho nega convençuda: "Si ho haguéssim proposat, ho hauríem fet. No pot ser que ell ho proposés i nosaltres no ho acceptéssim. I quan ell va examinar la nostra proposta de mostra de la Comunitat Valenciana, no hi va posar cap inconvenient". Rodríguez Osuna tampoc no recorda cap document de Siguan sobre el País Valencià similar al de Navarra.

EL TEMPS va sol·licitar sense èxit al CIS la llista completa de municipis valencians on van realitzar les entrevistes, i també el nombre d'entrevistes realitzades en cadascun d'ells. El criteri del centre és de no facilitar el nom dels municipis de menys de 100.000 habitants on hagin fet entrevistes, cosa que fa impossible de comprovar numèricament el pes donat en la mostra a les zones castellanoparlants.

Els responsables de Política Lingüística del Principat, Illes i País Valencià es mantenen precisament a l'espera de rebre aquesta informació i algunes més sobre l'enquesta del CIS. Dimarts de la setmana passada -quan encara no se sabia l'error comès pel CIS- es van reunir a Barcelona Miquel Reniu, Aina Moll i Jesús Huguet amb Miquel Siguan a fi d'obtenir tot tipus de dades tècniques de l'estudi. Siguan no els va poder oferir sinó el que ja consta en el resum de l'enquesta publicat recentment, i van acordar que Siguan demanaria al CIS la informació que interessa els governs autònoms. En la mateixa reunió, davant els dubtes expressats pels representants valencians, el director de l'estudi del CIS va tornar a assegurar que havia indicat al centre la necessitat de tenir en compte l'existència de les comarques castellanoparlants del País Valencià a l'hora de dissenyar la mostra.

L'endemà Jesús Huguet, director general de

La realitat que el CIS no va considerar

EFE

Política Lingüística al País Valencià, va saber a través d'EL TEMPS l'error conceptual comès pel CIS en la mostra. "Ens ho imaginàvem –declarà lacònicament–. Sembla clar que aquest estudi no presenta el grau de fiabilitat de les nostres enquestes", va afegir.

771 i 473. Hi ha altres factors que poden haver condicionat els resultats de l'enquesta del CIS, com per exemple el nombre d'entrevistes realitzades. En total foren 4.000, un nombre considerat suficient en els estudis més habituals, com ara els d'opinió general o d'intenció de vot. Però, en aquest cas, la mostra es divideix en sis subgrups, un per cada comunitat autònoma, de forma que el nombre d'entrevistes assignat en algun cas resulta insuficient.

Al País Valencià s'hi van fer 771 enquestes, un nombre molt baix, si el comparem, per exemple, amb els 6.675 entrevistats en l'estudi de la Generalitat del 1992, dirigit per Ninyoles. Així, el marge d'error de la primera és de $\pm 3,60\%$, quan el de la segona es redueix a $\pm 1,2\%$. Però el marge d'error del CIS s'amplia, si recordem l'equivocació d'origen de no respectar la divisió lingüística del País Valencià.

"4.000 entrevistes serien suficients en una mostra unitària a nivell d'estat. Però en aquest cas es tracta de sis submostres totalment independents, i 771 entrevistes no és un nombre suficient per a traure'n conclusions acurades", diu Jesús Huguet. Aina Moll, directora de la Campanya de Normalització Lingüística de les Illes, expressa la mateixa queixa, si bé en aquest cas la insuficiència de la mostra és més flagrant: 473 entrevistes, sense que se sàpiga tampoc si les van fer només a l'illa de Mallorca o van tenir en compte tot l'arxipèlag. Com que les preguntes sobre

El mateix director del Centro de Investigaciones Sociológicas, Joaquín Arango (dalt), admet que no es va tenir en compte l'existència d'un territori on no es parla català al País Valencià. Tanmateix, Jesús Huguet (baix), director general de Política Lingüística de la Generalitat valenciana, creu que el treball ofereix algunes dades que no són tan negatives.

RAFA GIL

usos i actituds només les feien als entrevistats que s'havien declarat capaços de parlar en català, les xifres queden encara més reduïdes, gairebé fins al ridícul: 419 persones al País Valencià i 333 a les Illes. Els resultats són uns marges d'error massa alts per a poder apreciar els progressos o retrocessos de la normalització lingüística, que sempre són molt lents.

Des dels governs autònoms també volen saber si els enquestadors del CIS que van fer el treball de camp són totalment bilingües o no, i quines instruccions havien rebut sobre la llengua en què havien de realitzar l'entrevista. En les enquestes lingüístiques fetes per encàrrec dels governs dels Països Catalans, els entrevistadors són bilingües i tenen instruccions de començar sempre l'entrevista en català. Només en cas que l'interlocutor hi oposi algun tipus de problema passen al castellà. Si no, continuen en català. Aquest detall és de gran importància en un estudi d'aquestes característiques, perquè s'ha demostrat que el comportament lingüístic de qui pregunta influeix significativament en qui respon.

Amb tot, en termes generals Renu i Moll valoren positivament el treball realitzat per Miquel Siguan. En el cas de Catalunya, segons que ha explicat Miquel Renu, els resultats de l'enquesta són molt ajustats als que té la Generalitat. Tot i així, al Principat no s'ha realitzat mai –ni a les Illes tampoc– cap enquesta sobre usos lingüístics prenent per base el total de la població, i per tant la comparació es basa només en els estudis sectorials

fets per la Generalitat entre els joves, el món laboral, el comerç, etc. Aina Moll destaca també els resultats satisfactoris obtinguts a les Illes pel que fa al coneixement de la llengua, molt coincidents amb els de l'últim cens de població. Al País Valencià, la part més perjudicada pels errors del CIS, Jesús Huguet creu que l'estudi ofereix algunes dades que no són tan negatives, com les referides a la percepció positiva dels ciutadans respecte al futur de la llengua pròpia. Un futur que té, segons el CIS, un present desolador.

Eduard Voltas